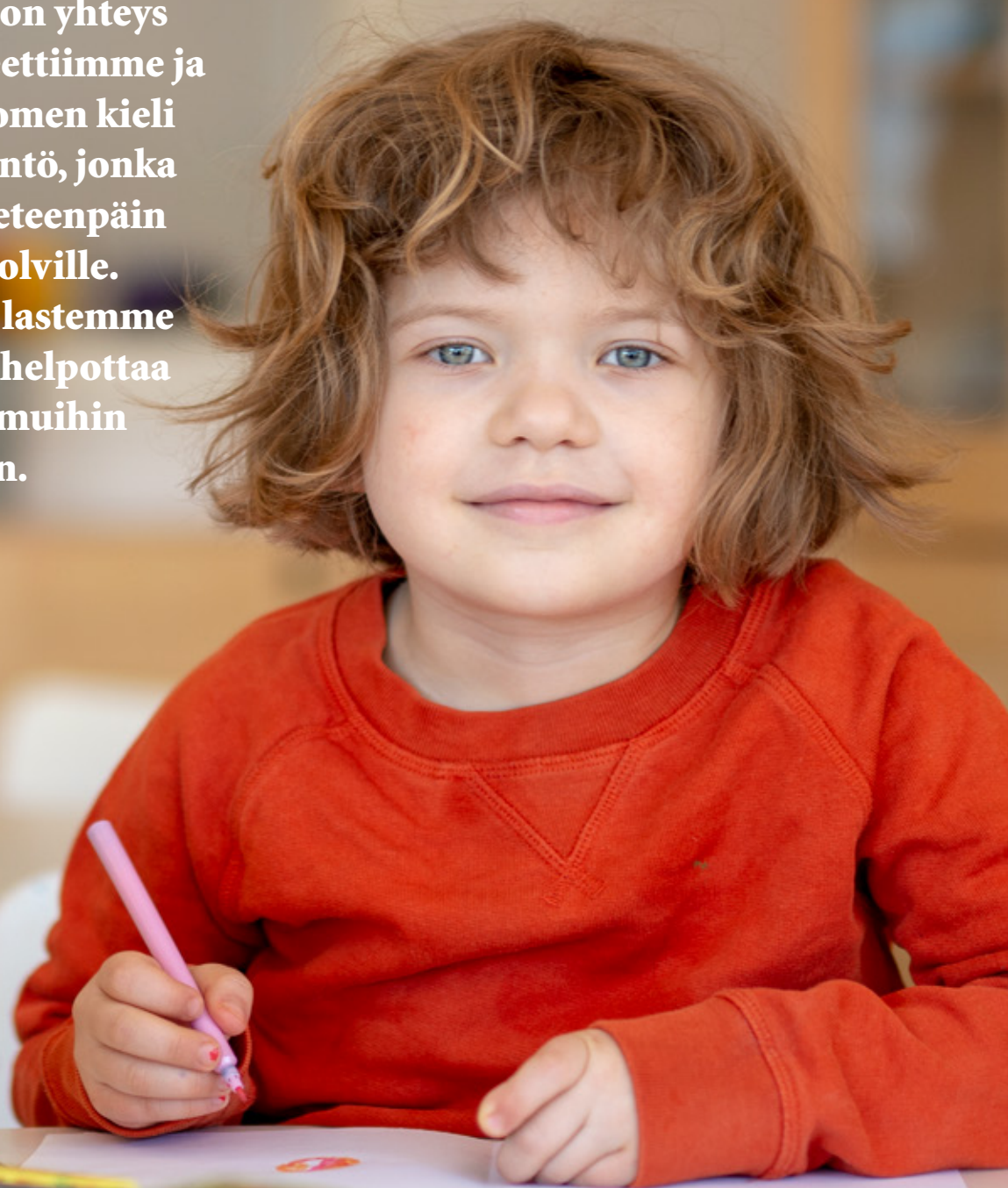

Suomen kieli kulttuurimme perusta

Suomen kieli on oman kulttuurimme perusta. Kielen kautta voimme kokea suomalaisuuden, jota olisi muuten vaikeaa tavoittaa. Kieli on yhteys omaan identiteettiimme ja juuriimme. Suomen kieli on lahja ja perintö, jonka voimme antaa eteenpäin tuleville sukupolville. Kieli vahvistaa lastemme identiteettiä ja helpottaa yhteydenpitoa muihin suomenkielisiin.

Moni kantaa surua mukanaan

Moni Ruotsissa asuva suomensukuinen henkilö kokee surua siitä, ettei heillä ei ole ollut mahdollisuutta oppia suomen kieltä tai he ovat jossain elämänvaiheessa menettäneet kielen. Yhteiskunnan suhtautuminen suomen kieleen oli aiemmin negatiivista ja vähättelevää ja moni vanhempi jätti puhumatta lapsilleen suomea ajatellen, että siten lapsi saisi vahvemmat ruotsin kielen taidot. Nykyään tilanne on aivan toinen. Ruotsin kansallisilla vähemmistökielillä, joista yksi on suomen kieli, on lain turvaama asema Ruotsissa, mikä myös nostaa kielten asemaa yhteiskunnassa. Tästä johtuen vähemmistöön kuuluvilla henkilöillä on monia mahdollisuuksia vahvistaa omaa suomen kieltään, ja lapsilla on oikeus suomen kielen tukeen esikoulussa sekä äidinkielen opetukseen koulussa.

Vähemmistön oikeudet

Vuonna 2000 suomen kielestä tuli yksi Ruotsin viidestä kansallisesta vähemmistökielestä. Tämä tarkoitti virallista tunnustusta sille, että suomen kieltä on puhuttu Ruotsissa jo pitkään ja suomen kieli lasketaan osaksi Ruotsin kulttuuriperintöä. Ruotsin kielilaki (2009:600) ja laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (2009:724) takaavat valtion virallisen tuen suomen kielelle Ruotsissa. Kielilain mukaan yhteiskunnalla on erityinen velvollisuus tukea ja suojella kansallisia vähemmistökieliä. Kansalliseen vähemmistöön kuuluvalla henkilöllä tulee antaa mahdollisuus oppia, käyttää ja kehittää omaa vähemmistökieltään. Vähemmistölaki tähtää siihen, että suomella ja neljällä muulla kansallisella vähemmistökielellä olisi perustuki koko maassa.

Tämän lisäksi suomen kielellä on vahvempi asema niissä kunnissa, jotka ovat niin sanottuja suomen kielen hallintoaluekuntia. Vuonna 2019 näitä kuntia on Ruotsissa 66. Kaikki Ruotsin kunnat voivat halutessaan hakea liittymistä suomen kielen hallintoalueeseen. Lain mukaan suomen kielen hallintoaluekunnissa on oikeus käyttää suomen kieltä suullisissa ja kirjallisissa yhteydenotoissa viranomaisten kanssa. Vähemmistöön kuuluvilla lapsilla on oikeus suomenkieliseen esikoulutoimintaan ja vanhuksilla suomenkieliseen vanhustenhuoltoon.

Vuoden alusta 2019 lähtien lakia kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä on tiukennettu muun muassa siten, että esikoulua koskeva lakipykälä on siirretty koululakiin. Koululain mukaan suomen kielen hallintoaluekunnissa tulee ”tarjota lapselle, jonka huoltaja sitä pyytää, paikka esikoulutoiminnassa, jossa toiminta on kokonaan tai olennaisilta osin suomen kielellä, meänkielellä tai saameksi” (koululaki 2010:800).

Vuodesta 2019 lähtien esikoulujen opetussuunnitelman mukaan myös muilla kuin hallintoaluekunnilla on erityinen vastuu suomen kielestä ja muista kansallisista vähemmistökielistä. Koko maassa tulee kansallisiin vähemmistöihin kuuluvia lapsia ”tukea heidän kansallisen vähemmistökielensä kehityksessä ja tukea heidän kulttuuri-identiteettinsä kehittymistä. Esikoulu voi näin omalta osaltaan suojella ja tukea kansallisten vähemmistöjen kieliä ja kulttuureja” (LpFÖ 2018). Tämä tarkoittaa sitä, että vanhemmat voivat aina hakea vahvennettua kielen tukea lapsilleen huolimatta asuinkunnasta.

Mitä me vanhemmat voimme tehdä?

On hyvä pohtia kielikysymystä jo ennen kuin lapsi syntyy. Halutaanko, että lapsi oppii sekä suomea että ruotsia? Kuinka se voidaan toteuttaa? Perheet ovat nykyään hyvin erilaisia. Kotona voi asua yksi tai kaksi vanhempaa, toinen vanhempi voi asua kaukana, isovanhemmat voivat kuulua perheeseen ja niin edelleen. On mahdollista, että vanhemmat puhuvat suomea mutta on myös mahdollista, etteivät vanhemmat osaa sitä. Lasta on kuitenkin aina mahdollista tukea suomen kielen oppimisessa.

Tärkeintä on tarjota lapselle monia tilaisuuksia kuulla ja käyttää suomen kieltä. Jos vanhemmat itse puhuvat suomea, on usein helpointa, että suomen kielestä tehdään luonnollinen osa kodin arkea. Jos vanhemmat puhuvat eri äidinkieliä, voidaan sopia, että kumpikin puhuu omaa äidinkieltään lapsen kanssa.

Vaikka vanhemmat eivät itse puhuisikaan suomea, he voivat silti tukea lapsen suomen kielen kehitystä. Vanhemmat voivat järjestää lapselleen muitakin suomenkielisiä puhelukomppaneita, ku-

ten esimerkiksi isovanhempia, muita sukulaisia tai suomenkielisiä leikkikavereita. Lapsen kanssa voi järjestää hauskoja leikkejä, tehdä matkoja ja osallistua aktiviteetteihin, joissa lapsi kuulee ja voi käyttää suomen kieltä. Kirjastoilla on velvollisuus hankkia kirjoja ja muuta materiaalia kansallisilla vähemmistökielillä ja niille voi myös esittää ehdotuksia suomenkielisistä lastenkirjoista. Kannattaa tarkistaa, onko omassa lähikirjastossa suomenkielisiä satutunteja tai löytyykö paikkakunnalta suomenkielistä pienten lasten toimintaa.

Tyypillistä monikielisten lasten kielenkehitystä

On hyvin tyypillistä, että kaksi- ja monikielisessä ympäristössä kasvavat lapset jossain vaiheessa sekoittavat osaamiaan kieliä. On myös tavallista, että lapsi alkaa eri syistä vastata ruotsiksi suomenkielisen vanhemman kanssa puhuessaan. Vanhemman ei tarvitse huolestua tästä, vaan hän voi itse huoletta jatkaa suomen kielen puhumista lapselle. Lapsen suomen kieli kehittyy koko ajan, ja kun kiinnostus kieleen lisääntyy ajan myötä, lapsen on helpompaa alkaa puhua sitä. On tärkeää yhdistää suomen kieli iloisiin ja positiivisiin kokemuksiin sekä kannustaa lasta eikä reagoida negatiivisella tavalla, vaikka lapsi välillä puhuisikin ruotsia.

Monikielisyyden edut

Kaikki nykytutkimus osoittaa, että monikielisyyden tukee lapsen kehitystä monella tavalla. Suomen kielen taidot vahvistavat myös lapsen identiteettiä ja mahdollisuuksia kokea yhteenkuuluvuutta ruotsinsuomalaisten ryhmään. Monikielisyydestä on myös muuta hyötyä. Suomenkielentaitoinen työvoima on kysyttyä Ruotsin työmarkkinoilla. Suomen kielen hallintoaluekunnissa, mutta myös muissa kunnissa, tarvitaan suomenkielistä henkilökuntaa niin koulutus- kuin hoiva-aloillakin. Monissa yrityksissä suomen kielen taidosta on etua. Suomen ja Ruotsin välillä on monella alalla yhteistyötä, missä tarvitaan henkilöitä, joilla on hyvä kielitaito ja kulttuurintuntemusta molemmista maista. Suomi on myös yksi EU:n virallisista kielistä. Monikielisyyden avaa nuorille monia mahdollisuuksia tulevaisuuden globaalissa maailmassa.

Esikoulu, esikoululuokka ja peruskoulu

Ensiaskel Ruotsin koulujärjestelmässä on esikoulu, joka on tarkoitettu 1-5 vuotiaille lapsille. Kuuden vuoden iässä lapset aloittavat esikoululuokalla, joka valmistaa lapsia peruskouluun siirtymiseen. Lapset voivat saada suomen kielen tukea niin kunnallisissa kuin ei-kunnallisissa esikouluissakin sekä esikoululuokalla.

Peruskoulussa annetaan äidinkielenopetusta kaikissa kansallisissa vähemmistökielissä, vaikka kunnassa olisi vain yksi lapsi, joka haluaa opiskella kieltä. Lapsella ei tarvitse olla ennakkotaitoja kielellä eikä ole vaatimusta, että lapsi puhuisi kieltä vanhempiensa kanssa. Äidinkielenopetusta annetaan yleensä yhdestä kahteen tuntia viikossa. Muutamilla paikkakunnilla on kunnallisia suomenkielisiä luokkia ja niiden lisäksi on muutama ruotsinsuomalainen vapaakoulu, joissa opetusta annetaan suomeksi ja ruotsiksi. Vapaakoulut on perustettu aktiivisten vanhempien aloitteesta.

Kielen revitalisaation (elvyttämisen) tarve

Moni ruotsinsuomalainen aikuinen ja lapsi ei osaa suomen kieltä. Esikoulu ja koulu voivat auttaa kielen oppimisessa, mutta joskus tarvitaan enemmän tukea vahvistamaan ja elvyttämään, revitalisoimaan, suomen kieltä. Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitos (Institutet för språk och folkminnen) on jakanut vuodesta 2010 erityistä projektitukea kielen revitalisaatioon. Tukea voi hakea pienehköille projekteille, joiden tavoitteena on kehittää kansallisten vähemmistökielten osaamista. Lisätietoa projektituesta löytyy tutkimuslaitoksen kotisivuilta: <https://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetsprak/bidrag-till-minoritetspraken.html>

Kuinka voin tehdä valituksen?

Laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä on vahvistanut vanhempien oikeutta valittaa suomen kielen tukea ja opetusta koskevista päätöksistä. Jos kunta kieltäytyy tarjoamasta suomen kielen tukea esikouluissa, voi asiasta

keskustella esikoulun esimiehen kanssa tai viedä sen kunnan koulunjohtajalle. Jos nämä henkilöt eivät pysty auttamaan, voi ottaa yhteyttä kouluntarkastusvirastoon. Jos kotikunta on suomen kielen hallintoaluekunta, voi ottaa yhteyttä Tukholman läänin lääninhallitukseen ja heidän vähemmistöyksikköön.

Lukuvinkkejä

Leena Huss: *Ska vi tala finska? En idéskrift för finskan i Sverige / Puhutaanko suomea? Ideoita suomen kielen elvytykseen*

Julkaisun voi tulostaa Ruotsinsuomalaisten valtuuskunnan kotisivuilta osoitteesta:

www.sverigefinne.se

Jarmo Lainio: *Barn kan bli tvåspråkiga vuxna/ Lapsista voi tulla kaksikielisiä aikuisia*

(Finskt språk- och kulturcentrum / Suomen kielen ja kulttuurin keskus, Mälardalens högskola)

